

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.04.102>

УДК 332.1

Євген АХРОМКІН, д-р екон. наук, проф., професор
кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир, Україна
(orcid.org/0000-0003-4420-6265)

Оксана РОМАХОВА, канд. екон. наук, доц., науковий співробітник
відділу проблем міжрегіонального співробітництва
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ, Україна
(orcid.org/0000-0001-8828-3081)

Юрій ДЬЯКОН, канд. екон. наук, науковий співробітник
відділу проблем міжрегіонального співробітництва
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ, Україна
(orcid.org/0000-0003-3681-0382)

СТРАТЕГУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ІНСТРУМЕНТИ, ЦІЛІ ТА ТРИГЕРИ

Ключові слова: стратегування, місцевий економічний розвиток, територіальна громада, інструменти, цілі, тригери.

У статті досліджено інструменти, цілі та тригери місцевого економічного розвитку. Зауважено, що основним інструментом є стратегія розвитку територіальної громади. Зазначено, що для розробки стратегії розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади було використано такі сучасні інструменти: SWOT-аналіз, соціологічне анкетування або опитування жителів і бізнесу, сценарії розвитку (оптимістичний, песимістичний та реалістичний), дерево цілей, матриці відповідності Стратегії розвитку територіальної громади Державній стратегії регіонального розвитку України до 2027 року, стратегічне бачення та візія розвитку громади, система показників та індикаторів для моніторингу, громадські консультації, тощо. Розробка стратегії розвитку громади також передбачає визначення стратегічних та оперативних цілей, завдань, які узагальнені в дереві цілей. Для розробки Стратегії розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади було визначено тригери.

Вступ. Стратегування місцевого економічного розвитку — це процес планування та реалізації заходів, спрямованих на покращення економічного стану конкретного регіону або громади шляхом розробки та реалізації стратегії розвитку. Це передбачає аналіз поточного стану економіки локальних територій, визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, а також розробку стратегій для стиму-

Цитування: Ахромкін Є., Ромахова О., Дьякон Ю. Стратегування місцевого економічного розвитку: інструменти, цілі та тригери. *Економіка та право*. 2024. № 4. С. 102—112. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.04.102>

лювання економічного зростання, створення робочих місць, покращення інфраструктури та підвищення якості життя мешканців.

Проблематика стратегування місцевого економічного розвитку належить до найактуальніших, яка зумовлена сучасними економічними викликами, глобалізацією та зростанням асиметрії між регіонами та громадами через руйнування інфраструктури внаслідок воєнних дій.

Місцевий економічний розвиток (далі МЕР) є ключовим фактором успіху для громад, оскільки забезпечує зростання якості життя, створення робочих місць, відновлення або покращення інфраструктури та сталий розвиток в умовах воєнного стану. До головних чинників, які артикулюють актуальність стратегування МЕР, належать:

- конкуренція за інвестиції. Регіони та громади з чіткими стратегіями розвитку приваблюють інвесторів. Стратегування дає можливість чітко окреслити пріоритети, що допомагає громадам залучати внутрішні та зовнішні інвестиції;

- глобальні виклики. Економічні та екологічні виклики, такі як зміна клімату, енергетичні кризи та пандемії, потребують стратегічного підходу до місцевого розвитку, аби зробити громади стійкішими до зовнішніх шоків;

- ефективне використання ресурсів. Стратегічний підхід до розвитку допомагає раціонально розподіляти ресурси, зосереджуючись на ключових галузях економіки, інфраструктурі та людському капіталі;

- місцеві ініціативи та підприємництво. Стратегії МЕР часто акцентують увагу на підтримці малого та середнього бізнесу, який є основою економічного зростання в більшості громад;

- європейська інтеграція. Для країн, які орієнтовані на євроінтеграцію, місцевий економічний розвиток є важливим інструментом для досягнення європейських стандартів у соціально-економічній сфері;

- децентралізація. Процеси децентралізації в Україні та інших країнах сприяють тому, що місцеві громади отримують більше фінансових і адміністративних ресурсів для самостійного розвитку. Це вимагає наявності чіткої стратегії для ефективного використання цих ресурсів.

Тобто стратегування місцевого економічного розвитку є важливим інструментом розбудови

економіки громад і забезпечення сталого та збалансованого розвитку на місцевому рівні з урахуванням наслідків війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою стратегування місцевого економічного розвитку займається багато вчених і практиків, зокрема науковців Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України»: Заблудська І.В., Гречана С.І., Рогозян Ю.С. та інші [1, 2]. Фахівці підкреслюють, що задля стратегування місцевого економічного розвитку використовуються різноманітні інструменти, які допомагають аналізувати поточний стан економіки територіальних громад, визначати стратегічні цілі та розробляти ефективні стратегії, зокрема: *SWOT*-аналіз (оцінка сильних і слабких сторін, можливостей та загроз громад або регіону), геоінформаційні системи (інструменти для візуалізації та аналізу просторових даних, що допомагають в ухваленні рішень щодо розвитку інфраструктури та використання земель), соціологічне анкетування або опитування жителів і бізнесу, сценарії розвитку, дерево цілей, матриці відповідності, система показників та індикаторів для моніторингу, громадські консультації тощо. Однак на практиці зазвичай застосовують комплекс інструментів, обов'язковий для територіальних громад для розробки стратегії розвитку та визначення стратегічних цілей.

Метою статті є ідентифікація сучасних інструментів, цілей і тригерів у контексті стратегування місцевого економічного розвитку територіальних громад на прикладі Дмитрівської сільської територіальної громади.

Результати дослідження. Дмитрівську сільську територіальну громаду Бучанського району Київської області утворено 12.06.2020 шляхом об'єднання Бузівської, Дмитрівської, Личанської, Петрушківської та Шпитківської сільських рад Києво-Святошинського району відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 715-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Київської області» [3].

Територія Дмитрівської сільської територіальної громади охоплює такі населені пункти: села Дмитрівка, Мила, Капітанівка; Старостинський округ № 1 (села Бузова, Буча,

Гурівщина, Любимівка, Хмільна); Старостинський округ № 2 (село Личанка); Старостинський округ № 3 (село Петрушки); Старостинський округ № 4 (села Шпитьки, Горбовичі, Лісне, Мрія). Кількість зареєстрованого населення сіл Дмитрівської сільської ради станом на 01.01.2024 становила 15 901 особу. Дмитрівська територіальна громада — досить потужний діловий, індустріальний, транспортний і культурний центр області. Громада характеризується багатофакторною позитивною своєрідністю економіко-географічного положення, насамперед пристойним розташуванням у центрі України, а також розвиненістю транспортних зв'язків.

З початку повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію України на захист Батьківщини стало понад 280 жителів Дмитрівської громади. За цей період в бою було поранено 24 особи, двоє — захоплено в полон, одна особа зникла та п'ятеро загинуло. Під час активних бойових дій на території Дмитрівської сільської територіальної громади 14 осіб загинуло, сім осіб зазнало поранень, серед них один працівник комунального підприємства Дмитрівської сільської ради.

Для розробки стратегії розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади до 2027 року були залучені науковці ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», які виконали *SWOT*-аналіз (рис. 1).

За результатами соціологічного анкетування або опитування жителів було встановлено, що більшість мешканців громади вбачають її перспективною і такою, що розвивається, вірять в її перспективу та розвиток; мешканці громади вважають, що найсильнішими сторонами громади є її розташування, людські ресурси та наявність головних установ і організацій у громаді; мешканці громади вважають, що найслабкішими сторонами громади є нерозвинене транспортне сполучення між населеними пунктами, погане покриття доріг і тротуарів, перерозподіл бюджетних коштів між периферією і центром громади, деякі екологічні проблеми і проблеми з комунікацією між владою та мешканцями і з мешканцями різних населених пунктів громади, що і пропонують вирішити першочергово.

Загалом мешканці вважають громаду комфортною і бачать у ній перспективи особисто-

го зростання, своє майбутнє. Найрозвиненішими показниками громади мешканці називали якість освітніх, соціальних і комунальних послуг, медичне обладнання та обслуговування. Найменш розвиненими виявились стандарти та обладнані зони відпочинку. Серед бар'єрів, які заважають розвитку громади, були названі: війна в Україні, інертність мешканців громади, їхня низька підприємливість, застарілість довкілля. Водночас опитані зазначили, що ресурсами громади є географічне положення, інвестиції, менеджмент, доступність до ринків збуту.

Представники бізнесу громади розглядають середовище громади як сприятливе для ведення бізнесу та його масштабування через близькість до мегаполіса. Однак бізнес перебуває у стані стресу через війну, відчуває наслідки деокупації, брак кадрів, деякі бар'єри для розвитку. Представники бізнесу високо оцінюють роботу установ та організацій в громаді, проте вказують на відсутність сталої, плідної комунікації для розвитку та покращення економічного становища громади; зазначають, що фундаментом розвитку громади є саме розвиток бізнесу, створення сприятливих умов його функціонування із залученням інвестицій та організації комунікації між бізнес-структурами. Серед основних заходів для розвитку бізнесу опитані найчастіше називали створення ради або організації підприємців громади і мораторій на перевірки під час воєнного стану.

На думку опитаних, необхідно комплексно підходити до розвитку громади, розвиваючи усі сфери життєдіяльності, зокрема залучати нових потенційних підприємців, створювати клімат довіри, упроваджувати заходи щодо прозорості ухвалення рішень і залучення інструментів локальної демократії [3].

До інструментів стратегування місцевого економічного розвитку також слід віднести стратегічне бачення розвитку громади і візію, які окреслюють різнобічний оптимістичний погляд на розвиток території в майбутньому, є концентрованим уявленням про громаду в майбутньому і основою завдань, виконання яких буде визначено Стратегією.

Дмитрівська сільська територіальна громада — це природно-рекреаційний простір передмістя Києва з комфортними умовами проживання, перспективний для розвитку бізнесу та створення транспортно-логістичного

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Вигідне географічне розташування громади: наближеність до м. Києва та вихід на три міжнародні траси 2. Перспективи створення логістичного кластера на території села Гурівщина 3. Будівництво транспортно-логістичного хабу 4. Розвинена соціально-економічна інфраструктура 5. Наявність вільних земельних ресурсів для будівництва та залучення інвестицій 6. Наявність висококваліфікованих, амбітних молодих спеціалістів у виконавчому комітеті сільської ради 7. Активна мобільність населення через наближеність до Києва 8. Наявність ЦНАП 9. Добротний благоустрій території громади 10. Наявність рекреаційного потенціалу, основою якого є природні ресурси 11. Наявність аграрного потенціалу 12. Наявність проекту місто — кластер з соціальною інфраструктурою та власним енергозабезпеченням 13. Диверсифікація галузей господарської діяльності на території громади	1. Незадовільний технічний стан об'єктів комунальної інфраструктури (житлового фонду, інженерних комунікацій, доріг тощо) 2. Не налагоджене автобусне сполучення між населеними пунктами громади та Києвом 3. Великий обсяг руйнацій житлового фонду та інфраструктури через російську агресію 4. Велика площа замінованої території 5. Зниження рівня ґрунтових вод, погіршення якості питної води 6. Відсутність обладнаних пляжів, парків, майданчиків для дітей, молоді, людей похилого віку 7. Нерозвинена туристична інфраструктура 8. Недостатній обсяг доходів (фінансових надходжень до бюджету громади) для розвитку громади 9. Несистемне сортування та вивіз сміття, спостерігається засміченість території 10. Недостатньо працездатного населення (на роботу людей привозять вахтовим методом) 11. Недостатня прозорість управління громадою (ухвалення рішень), епізодичне залучення громадськості до ухвалення управлінських рішень
Можливості	Загрози
1. Створення логістичного, енергетичного та індустріального кластера 2. Застосування енергоощадних технологій і альтернативних джерел енергії 3. Активна участь ОМС в інвестиційних та інноваційних проектах з метою залучення грантів, інвестицій, зокрема програм та проектів міжнародних донорів 4. Використані потенційними інвесторами для реалізації проектів земельних ресурсів несільськогосподарського призначення 5. Залучення значних обсягів зовнішніх та внутрішніх інвестицій в державу / регіони / громади 6. Утілення сучасних технологій збору, сортування та утилізації сміття 7. Участь у проектах міжнародної технічної допомоги, національних і регіональних програмах щодо відновлення України	1. Продовження воєнного стану в Україні 2. Погіршення економічної ситуації в країні (наявність інфляційних процесів) 3. Продовження мобілізації чоловіків і жінок 4. Підвищення вартості енергоносіїв і послуг житлово-комунального господарства 5. Продовження обстрілів ракетами та БПЛА 6. Відтік молодих спеціалістів із країни через воєнний стан 7. Демографічна криза (старіння населення і зменшення чисельності працездатного населення). 8. Розбалансування національного ринку праці 9. Відсутність постійного енергозабезпечення через руйнування енергосистеми України 10. Зменшення запасів підземних і поверхневих вод 11. Зменшення міжнародної та державної допомоги

Рис. 1. Матриця SWOT-аналізу Дмитрівської сільської територіальної громади

хабу, тобто сучасний простір можливостей та успіху.

Аналіз соціально-економічного стану Дмитрівської сільської територіальної громади, її сильних і слабких сторін, загроз і можливостей для майбутнього зростання дає підстави розробити сценарії розвитку громад: оптимістичний, песимістичний і нейтральний, які

також є інструментами стратегування місцевого економічного розвитку.

Оптимістичний сценарій розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади базується на припущенні, що протягом планового періоду зовнішні та внутрішні фактори покращуються завдяки появі нових рушійних сил і усуненню перешкод, а також закінченню

воєнного стану. У цьому випадку успішно реалізуються проекти, передбачені Стратегією. Все йде за планом. Тобто завершується воєнний стан у країні; мобілізація населення припинилась; чисельність населення громади збільшується за рахунок повернення мешканців і ветеранів, з'являються нові мешканці (до 25 тис. осіб). Програма Комплексного відновлення території реалізовується; постійне енергопостачання відновлюється; триває реалізація всіх бізнес-проектів, спостерігається зростання інвестицій у відновлення інфраструктури, розмінування територій; створюється логістичний кластер на території села Гурівщина; виникають нові робочі місця, відбувається реалізація цільових програм розвитку місцевого мікропідприємництва; соціальні програми реалізуються; збудований новий ЦНАП; міжнародна допомога збільшується, завдання та проекти Стратегії розвитку реалізуються.

Песимістичний сценарій розвитку базується на припущенні, що протягом планового періоду спостерігається розбалансування зовнішніх і внутрішніх факторів. Економічна ситуація в країні погіршується через війну, загострюються проблеми з енергопостачанням, продовжується мобілізація населення, триває міграція населення, ринок праці деформується, демографічна ситуація погіршується, а міжнародна допомога зменшується. Тобто песимістичний сценарій передбачає, що в країні триває воєнний стан; чисельність населення громади збільшується за рахунок людей, які працюють в Києві, що орендують житло в селах громади; мобілізація населення продовжується; збільшується чисельність безробітних через погіршення бізнес-ситуації; реалізуються деякі програми / заходи соціально-економічного розвитку (зокрема соціальні); Програма Комплексного відновлення території громади не реалізовується; немає безперебійного енергозабезпечення населення та бізнесу; не створюється логістичний кластер на території села Гурівщина; спостерігається реалізація лише деяких бізнес-проектів; не здійснено реконструкцію ЦНАП; відновлення інфраструктури та розмінування територій не виконується через відсутність фінансування та фахівців; не відбувається реалізація цільових програм розвитку місцевого мікропідприємництва; розвиток тримається на дискретній

міжнародній підтримці; реалізуються деякі завдання та проекти Стратегії розвитку.

Інерційний (нейтральний) сценарій розвитку базується на припущенні, що протягом прогностичного періоду час від часу виникають нові стимули для розвитку, але й обмеження також є. Загалом баланс зовнішніх і внутрішніх факторів залишається стабільним завдяки появі нових рушійних сил і усуненню перешкод. Цей сценарій передбачає, що воєнний стан продовжується; повертається незначна частина мешканців додому із-за кордону, з'являються нові мешканці в громаді (до 25 тис. осіб); фінансується відновлення деяких об'єктів інфраструктури та розмінування деяких територій; використовуються альтернативні джерела електроенергії; мобілізація населення триває; ринок праці і демографічна ситуація стабілізуються, проте зменшується чисельність працездатного населення; реалізуються деякі цільові програми розвитку місцевого мікропідприємництва і деякі програми / заходи соціально-економічного розвитку (зокрема соціальні); в основному вдається реалізовувати заходи / проекти Стратегії розвитку, бо міжнародна допомога не припиняється; спостерігається реалізація деяких бізнес-проектів; побудовано (реконструйовано) ЦНАП; Програма Комплексного відновлення території громади реалізовується фрагментарно; громада живе в умовах турбулентності та невизначеності.

Тригерами для формування сценаріїв розвитку було визначено:

- воєнний стан (продовження обстрілів ракетами та БПЛА);
- демографічну ситуацію;
- масову міграцію населення;
- мобілізацію населення;
- розбалансування ринку праці;
- розвиток економіки в країні;
- безперебійне енергопостачання;
- міжнародну та державну допомогу.

Кульмінацією стратегування місцевого економічного розвитку є розробка дерева цілей розвитку територіальної громади (табл. 1).

Відповідно до норм Наказу Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій

Таблиця 1. Дерево цілей розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади до 2027 року

Оперативні цілі	Завдання
<i>Стратегічна ціль — економічний зріст громади</i>	
1.1. Розбудова інфраструктури	1.1.1. Сприяти створенню логістичного кластера та будівництву інфраструктурних об'єктів — офісних, складських, виробничих, торговельних приміщень 1.1.2. Звершити розроблення та оновлення містобудівної документації 1.1.3. Сприяти розбудові економічної, критичної та туристичної інфраструктури на теренах громади 1.1.4. Виконати капітальний / поточний ремонт транспортної інфраструктури, зокрема доріг 1.1.5. Розробити проекти централізованого водопостачання населених пунктів громади
1.2. Розвиток підприємництва	1.2.1. Активізувати розвиток місцевого підприємництва шляхом сприяння створенню підприємств малого та середнього бізнесу 1.2.2. Підвищити обізнаність населення про можливості організації підприємництва в громаді 1.2.3. Налагодити автобусне сполучення між населеними пунктами громади 1.2.4. Сприяти підвищенню економічної ефективності розвитку сільського господарства
1.3. Забезпечення безперебійного енергопостачання на основі енергоефективних та енергоощадних технологій	1.3.1. Забезпечити використання населенням та бізнесом альтернативних джерел електроенергії за умов відсутності постійного електропостачання 1.3.2. Сприяти застосуванню енергоефективних та енергоощадних технологій шляхом придбання відповідного обладнання, засобів і матеріалів
<i>Стратегічна ціль — соціальне забезпечення громади</i>	
2.1. Забезпечення соціальними послугами вразливих верст населення	2.1.1. Забезпечити соціальними послугами осіб та сім'ї з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах 2.1.2. Забезпечити тимчасовим житлом громадян, які втратили житло внаслідок бойових дій російської федерації 2.1.3. Забезпечити альтернативними джерелами енергії (дровами) мешканців пільгових категорій 2.1.4. Забезпечити осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю технічними засобами для використання в побутових умовах 2.1.5. Облаштувати пандуси в усіх громадських будівлях незалежно від форми власності 2.1.6. Сприяти якісному соціальному забезпеченню внутрішньо переміщених осіб
2.2. Розвиток житлово-комунального господарства та благоустрою	2.2.1. Виконати капітальний / поточний ремонт або демонтаж пошкоджених багатоквартирних житлових будинків, садибних житлових будинків 2.2.2. Забезпечити безперебійне функціонування приладів вуличного освітлення в населених пунктах, технічне обслуговування та ремонт 2.2.3. Сприяти будівництву житлової та громадської забудови 2.2.4. Сприяти просторовому розвитку територій садибної (житлової) забудови з об'єктами обслуговування 2.2.5. Відновити пошкоджені об'єкти водопостачання та водовідведення на території громади 2.2.6. Забезпечити безперебійне функціонування комунальних підприємств шляхом модернізації матеріально-технічної бази та відшкодування різниці тарифів на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення для населення

Оперативні цілі	Завдання
2.3. Забезпечення населення якісними медичними послугами	2.3.1. Забезпечити населення медичними послугами, передбаченими програмою державних гарантій медичного обслуговування населення 2.3.2. Продовжити капітальні / поточні ремонти закладів охорони здоров'я 2.3.3. Забезпечити інфекційний контроль у громаді 2.3.4. Сприяти розбудові та функціонуванню медичного містечка
2.4. Розвиток системи освіти, культури, фізичної культури і спорту	2.4.1. Оптимізувати систему освіти в громаді та трансформацію навчального простору 2.4.2. Продовжити капітальний / поточний ремонт і термомодернізацію закладів освіти 2.4.3. Сприяти будівництву нових закладів освіти 2.4.4. Покращити роботу базової мережі установ культури 2.4.5. Забезпечити будівництво та облаштування стадіонів і спортивних майданчиків у населених пунктах громади 2.4.6. Активізувати розвиток фізичної культури та спорту
2.5. Забезпечення пожежної безпеки та розмінування територій	2.5.1. Створити фонд захисних споруд на території громади 2.5.2. Забезпечити пожежну безпеку в громаді 2.5.3. Сприяти розмінуванню територій громади
2.6. Забезпечення підтримки ЗСУ та реалізації ветеранської політики	2.6.1. Забезпечити реалізацію ветеранської політики 2.6.2. Продовжувати підтримку та надання шефської допомоги Збройним силам України
2.7. Підвищення спроможності громади	2.7.1. Підвищити рівень фінансової спроможності громади 2.7.2. Сприяти розвитку громадянського суспільства 2.7.3. Забезпечити населення якісними муніципальними та адміністративними послугами, зокрема відновити ЦНАП 2.7.4. Активізувати міжмуніципальне та міжнародне співробітництво громади 2.7.5. Сприяти реалізації Стратегії безбар'єрності в Україні <i>Стратегічна ціль — екологічна безпека громади</i>
3.1. Захист від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	3.1.1. Забезпечити захист населення та територій громади від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру 3.1.2. Нівелювати небезпеку з боку безпритульних тварин, забезпечити їх облік
3.2. Поводження з твердими побутовими відходами	3.2.1. Організувати поводження з твердими побутовими відходами та з безхазяйними залишками будівельних відходів, що утворились унаслідок бойових дій 3.2.2. Розробити схему санітарної очистки населених пунктів громади, зокрема з організації робіт зі збирання, сортування та вивезення твердих і рідких побутових відходів 3.2.3. Організувати інформаційно-просвітницьку кампанію щодо важливості сортування сміття

Оперативні цілі	Завдання
3.3. Освоєння земель для сільсько-господарських та лісо-господарських потреб, поліпшення угідь, охорони земель	3.3.1. Забезпечити поліпшення угідь, охорону земель, проведення нормативної грошової оцінки землі та інвентаризації земель 3.3.2. Видалити сухостійні та аварійні дерева, шкідливі рослини
3.4. Посилення природно-рекреаційного потенціалу	3.4.1. Раціонально використовувати рекреаційні ресурси громади 3.4.2. Відновити полезахисні лісові смуги та лісопаркові зони 3.4.3. Забезпечити населення чистою питною водою, відновити свердловини 3.4.4. Здійснити очищення водойм

розвитку територіальних громад» [4] у межах стратегування місцевого економічного розвитку слід розробити матрицю відповідності Стратегії розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади Державній стратегії регіонального розвитку України до 2027 р. (табл. 2).

Оновлена Державна стратегія регіонального розвитку України до 2027 р. містить такі стратегічні (СЦД) і оперативні цілі (ОПД) [5]:

Стратегічна ціль I. «Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах» (СЦД1). ОПД 1.1 «Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь». ОПД 1.2 «Задоволення потреби населення у якісних адміністративних і публічних послугах». ОПД 1.3 «Соціальний захист ветеранів війни та їх сімей, ВПО та інших вразливих груп».

Таблиця 2. Матриця відповідності Стратегії розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади Державній стратегії регіонального розвитку (ДСРР) України до 2027 р.

Оперативні цілі ДСРР	Стратегічні та оперативні цілі розвитку													
	Економічний зріст			Соціальне забезпечення громади							Екологічна безпека громади			
	ОП 1.1.	ОП 1.2.	ОП 1.3.	ОП 2.1.	ОП 2.2.	ОП 2.3.	ОП 2.4.	ОП 2.5.	ОП 2.6.	ОП 2.7.	ОП 3.1.	ОП 3.2.	ОП 3.3.	ОП 3.4.
Стратегічна ціль I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах														
ОПД 1.1.	+	+	+	+	+	+	+	++	+	+	+	++	+	++
ОПД 1.2.	+	+	+	+	+	++	++	+	+	+	+	+	+	+
ОПД 1.3.	+	+	+	+	+	+	+	+	++		+	+	+	+
Стратегічна ціль II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів														
ОПД 2.1.	++	+	++	+	++	+	+	+	+	+	++	+	++	+
ОПД 2.2.	+	++	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Стратегічна ціль III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування														
ОПД 3.1.	+	+	+	++	+	+	+	+	+	++	+	+	+	+
ОПД 3.2.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Стратегічна ціль II. «Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів» (СЦД 2). ОПД 2.1 «Інфраструктура, стійка до безпекових, соціальних та економічних викликів». ОПД 2.2 «Сильна, спроможна та конкурентоздатна регіональна економіка».

Стратегічна ціль III. «Розбудова ефективного багаторівневого врядування» (СЦД 3). ОПД 3.1 «Розвиток інституційної спроможності органів публічної влади з урахування практик ЄС». ОПД 3.2 «Розвиток різних форм співробітництва та управління публічними інвестиціями».

Для забезпечення управління процесом досягнення стратегічних цілей і впровадження Стратегії, створення можливості своєчасно відслідковувати та коригувати відхилення у ході виконання треба розробити ефективну систему зворотного зв'язку через моніторинг та оцінювання.

Система показників для моніторингу реалізації стратегії Дмитрівської сільської територіальної громади до 2027 р. (інструмент стратегування місцевого економічного розвитку) містить багато індикаторів, основними з них є: зростання чисельності мешканців територіальної громади; зростання задоволення мешканців проживанням на території громади; збільшення обсягу інвестицій на території громади; зростання кількості суб'єктів господарювання, зареєстрованих на території громади; зростання дохідної частини місцевого бюджету; покращення стану довкілля тощо.

Основні індикатори треба ранжувати за ступенем ризикованості (перший індикатор має низький рівень імовірності того, що він буде досягнутий, останній буде досягнутий з високими рівнем ймовірності):

- покращення стану довкілля може бути не досягнуто через екологічну катастрофу в країні;
- зростання задоволення мешканців проживанням на території громади малоімовірно через проблеми, зумовлені наслідками воєнних дій, зокрема з безперервністю енергопостачання;
- збільшення обсягів інвестицій в об'єкти на території громади ймовірно припадатиме тільки на критичну інфраструктуру;
- зростання чисельності мешканців територіальної громади не слід очікувати через активну міграцію населення та зниження рівня народжуваності з одночасним збільшенням рівня смертності в країні;

- зростання дохідної частини місцевого бюджету малоімовірно через корегування законодавчої бази (підвищення податків);

- зростання кількості суб'єктів господарювання, зареєстрованих на території громади, слід очікувати лише після війни.

Оцінювання результатів реалізації Стратегії є необхідним щорічним етапом, під час якого має бути виконаний аналіз зібраних даних й оцінений рівень досягнення очікуваних результатів (реалізації заходів / проєктів, виконання завдань, досягнення цілей), їхній вплив на соціально-економічний розвиток громади і сталість таких змін. Оцінка даних моніторингу здійснюється з метою ухвалення управлінських рішень щодо необхідності внесення змін у Стратегію розвитку громади та план заходів її реалізації. Вірогідність реалізації всіх оперативних цілей і завдань розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади дорівнює від 100 до 70 %.

Висновки. Стратегування місцевого економічного розвитку є передумовою якісної та швидкої відбудови громад та України. У межах стратегування місцевого економічного розвитку використовуються різноманітні інструменти, основним з них є стратегія розвитку територіальної громади. Для її розроблення експерти використовують сучасні напрацювання. Для розробки стратегії розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади було використано: *SWOT*-аналіз, соціологічне анкетування або опитування мешканців і представників бізнесу, сценарії розвитку (оптимістичний, песимістичний і реалістичний), дерево цілей, матриці відповідності Стратегії розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади Державній стратегії регіонального розвитку України до 2027 року, стратегічне бачення та візія розвитку територіальної громади, систему показників та індикаторів моніторингу, громадські консультації тощо. Розробка стратегії розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади передбачає визначення стратегічних та оперативних цілей і завдань, узагальнених у дереві цілей.

У процесі розроблення Стратії розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади було визначено такі тригери: воєнний стан; демографічна ситуація; масова міграція населення; мобілізація чоловіків (жінок); розбалансування ринку праці; розвиток економіки

в країні; безперебійне енергопостачання; міжнародна та державна допомога. Подальші дослідження мають передбачати аналіз ре-

зультатів реалізації стратегії та напрацювання способів її коригування за підсумками моніторингу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Заблудська І.В., Хандій О.О., Гречана С.І., Ковальчук Е.О. Економічний та соціальний розвиток локальних територій у воєнний і повоєнний час: ефективність, тригери, предиктори, пропозиції. *Академічні візії*. 2024. Вип.33. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1286> (дата звернення: 07.09.2024).
2. Рогозян Ю.С. Підготовчий етап стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади. *Економіка та право*. 2017. № 3 (48). С. 102—105. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2017.03.102>
3. Сайт Дмитрівської сільської територіальної громади. URL: <https://dtg.gov.ua/#:~:text=Дмитрівська%20територіальна%20громада:%20актуальна%20інформація%20про> (дата звернення: 27.09.2024).
4. Про затвердження методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад: наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265. URL: https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/nakaz-minregionu-vid-21.12.2022-%E2%84%96-265-_metodychni-rekomendacziyi-rozrobky-strategij-tergromad-.pdf (дата звернення: 11.09.2024).
5. Уряд затвердив Державну стратегію регіонального розвитку на 2021—2027 роки, розроблену за підтримки ЄС. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdvy-derzhavnu-strategiyu-regionalnogo-rozvytku-na-2021-2027-roky-rozroblenu-za-pidtrymky-yes/#:~:text=У%20вівторок,%2013%20серпня,%20Кабінет%20Міністрів> (дата звернення: 24.09.2024).

Надійшла 05.10.2024

REFERENCES

1. Zabludska I.V., Khandii O.O., Hrechana S.I., Kovalchuk E.O. Ekonomichniy ta sotsialnyi rozvytok lokalnykh terytorii u voiennyi i povoiennyi chas: efektyvnist, tryhery, predyktory, propozyzii. *Akademichni vizii*. 2024. Vyp.33. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1286> [in Ukrainian].
2. Rohozian Yu.S. Preparatory stage of the development strategy of united territorial community. *Economics and law*. 2017. No. 3 (48). P. 102-105. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2017.03.102> [in Ukrainian].
3. Sait Dmytrivskoi silskoi terytorialnoi hromady. URL: <https://dtg.gov.ua/#:~:text=Дмитрівська%20територіальна%20громада:%20актуальна%20інформація%20про> [in Ukrainian].
4. Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo poriadku rozroblennia, zatverdzhennia, realizatsii, provedennia monitorynhu ta otsiniuvannia realizatsii stratehii rozvytku terytorialnykh hromad: nakaz Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy vid 21.12.2022 No. 265. URL: https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/nakaz-minregionu-vid-21.12.2022-%E2%84%96-265-_metodychni-rekomendacziyi-rozrobky-strategij-tergromad-.pdf [in Ukrainian].
5. Uriad zatverdvy Derzhavnu stratehiu rehionalnogo rozvytku na 2021-2027 roky, rozroblenu za pidtrymky YeS. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdvy-derzhavnu-strategiyu-regionalnogo-rozvytku-na-2021-2027-roky-rozroblenu-za-pidtrymky-yes/#:~:text=У%20вівторок,%2013%20serpnia,%20Kabinet%20Ministriv> [in Ukrainian].

Received 05.10.2024

Eugene AKHROMKIN,

Dr. Sci. (Econ.), Professor, Professor

of the Department of National Security, Public Management and Administration,

Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine

orcid.org/0000-0003-4420-6265

Oksana ROMAHOVA,

PhD (Econ.), Associate Professor, Researcher of the Department of Interregional

Cooperation State Institution "V.K. Mamutov Institute of Economic and Legal Research

of the National Academy of Sciences of Ukraine", Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0001-8828-3081

Yuriy DEACON,

PhD (Econ.), Researcher of the Department of Interregional Cooperation

State Institution "V.K. Mamutov Institute of Economic and Legal Research

of the National Academy of Sciences of Ukraine", Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0003-3681-0382

STRATEGIZING LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT: TOOLS, GOALS AND TRIGGERS

The article identifies tools, goals and triggers for strategizing local economic development. It is noted that strategizing local economic development is a prerequisite for high-quality and rapid reconstruction of communities and Ukraine as a whole. Within the framework of local economic development strategizing, various tools are used, but the main one is the territorial community development strategy. It is noted that in order to develop a development strategy. The following tools were used in the Dmytrivka rural territorial community: SWOT analysis, sociological questionnaires or surveys of residents and businesses, scenarios (optimistic, pessimistic and realistic) of development, a tree of goals, matrices of compliance of the Development Strategy of the Dmytrivka rural territorial community with the State Strategy for Regional Development of Ukraine until 2027, strategic vision of the community and vision of development, system of indicators and indicators for monitoring, public consultations, etc. The hromada is characterized by a multifactorial positive peculiarity of its economic and geographical position, first of all, by its location near the capital, its location in the center of Ukraine, as well as the development of transport links. The system of indicators for monitoring the implementation of the strategy of the Dmytrivka rural territorial community until 2027 contains many indicators, but the typical or main ones are: growth in the number of residents of the territorial community; increase in residents' satisfaction with living in the community; increasing the volume of investments in the community; increase in the number of business entities registered on the territories of territorial communities; growth of the revenue side of the local budget; improvement of the environment, etc. The development of a community development strategy also involves the definition of strategic and operational goals, tasks, which are summarized in the tree of goals. For the development of the Development Strategy of the Dmytrivka rural territorial community, triggers were also identified: martial law; demographic situation; mass migration of the population; mobilization of men (women); imbalance of the labor market; economic development in countries; uninterrupted power supply; international and state aid.

Key words: strategizing, local economic development, territorial community, tools, goals, triggers.